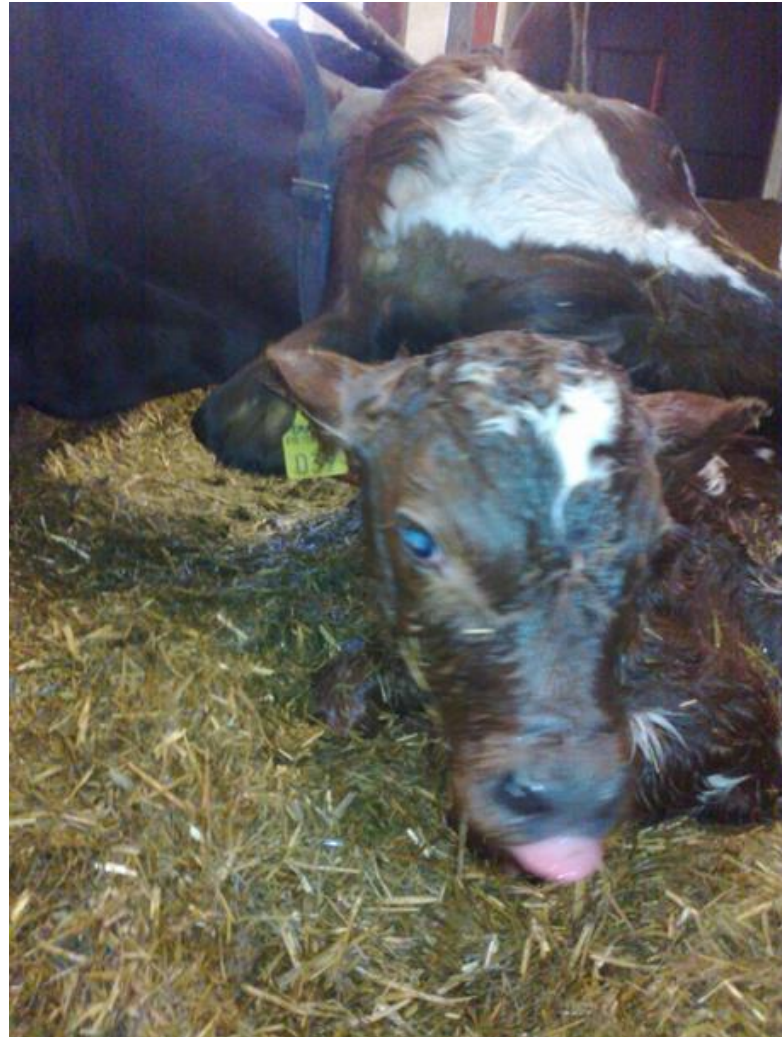

Poikima-ajan sairauksien ennaltaehkäisy

Mervi Yli-Hynnälä
terveydenhuoltoeläinlääkäri
maitotilayrittäjä

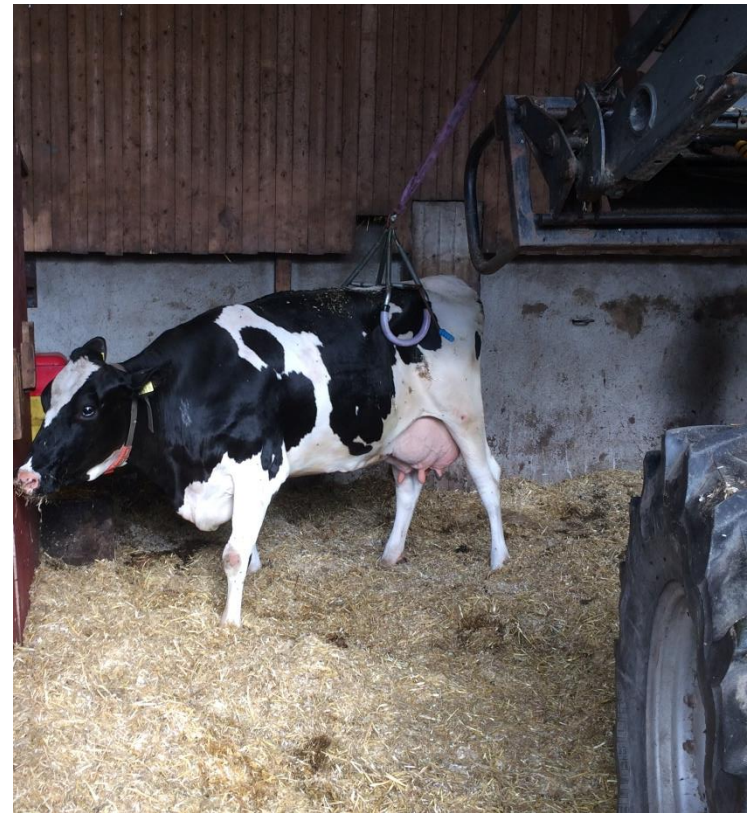
Onnellinen tapahtuma

- Uuden alku
- Luvassa maitoa

Tai sitten ei...

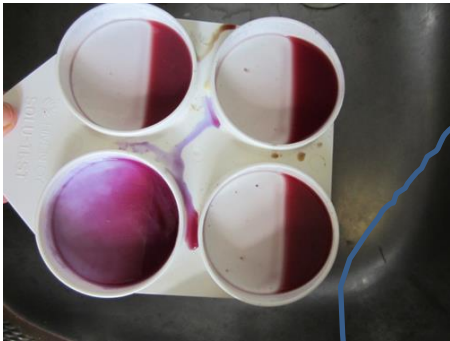
- Vastoinkäymisiä
- Seuranta ja tutkimista
- Päätöksentekoa
- Eläinlääkäreitä
- Sairaanhoidtoa
- Tukihoitoa
- Työtä
- Maidonmenetyksiä

Mitä lehmä sairastaa?

- Tulehdukset

- Utare
- Kohtu
- nivelet

- Aineenvaihduntasairaudet

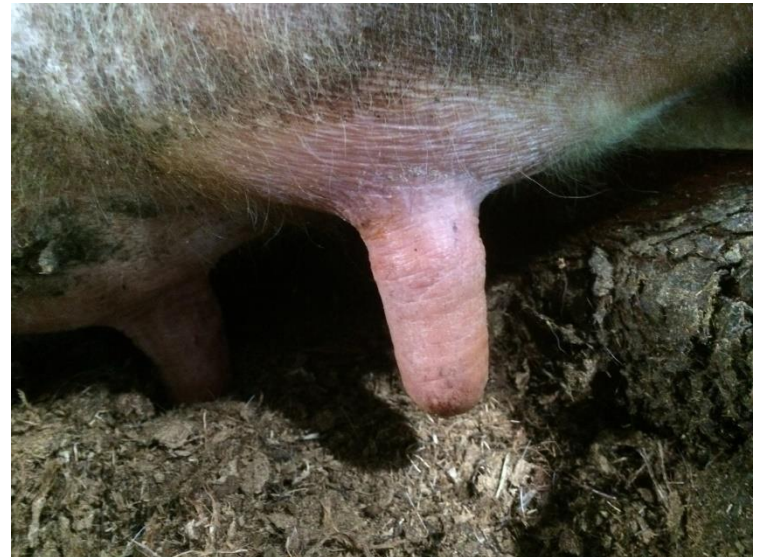
- Poikimahalvaus
- jälkeiset
- Ketoosi
- juokсутusmahasairaudet

Mikä oli ensin?

Mitä
ehkäisemällä
löytyy ratkaisu?

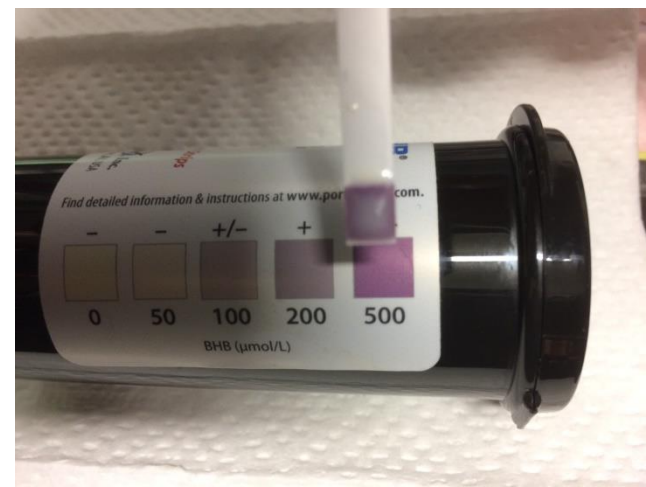
Poikimahalvaus

- Veren Ca + Mg –pitoisuuden lasku
- Piilevästä näkyvään
- Lihastoiminnan heikkous
 - Myös mahat ja vetimen sulkija on lihas
 - Kohdun supistuminen

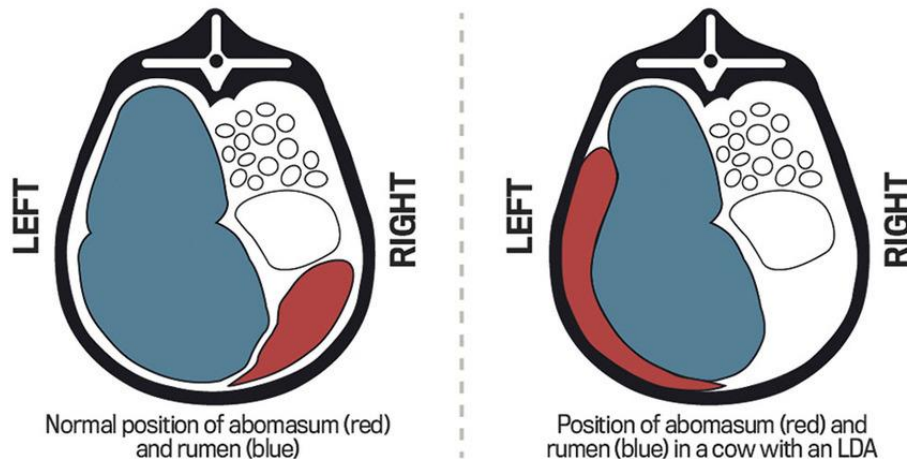
Ketoosi

- Piilevä - > kliininen
- Jopa 30-50%:lla poikineista muutama vk poikimisen jälkeen
- Osalla jo poikiessa -> umpiaika
- Perinteisesti 2vk-2 kk -> lypsykauden alku
- Lisää juoksutusmahasairauksia, kohtutulehdusta ja pahentaa utaretulehdusta sekä heikentää tiinehtymistä

Juoksutusmaha

- Vastapoikineella taustalla usein kalsiumvaje ja/tai ketoosi
- Lihastoiminnan heikentyminen veltostuttaa
- Syönnin vähentyminen -> tyhjät mahat altistaa

Jälkeiset

- Poikimavaikeus tms poikimisen komplikaatio altistaa
- Taustalla myös lihastoiminnan vajetta aiheuttavat puutteet: Ca, Mg, Se+E-vit
- Olosuhde
- Hygieniaongelma
 - johtaa tulehdukseen

Kohtutulehdus

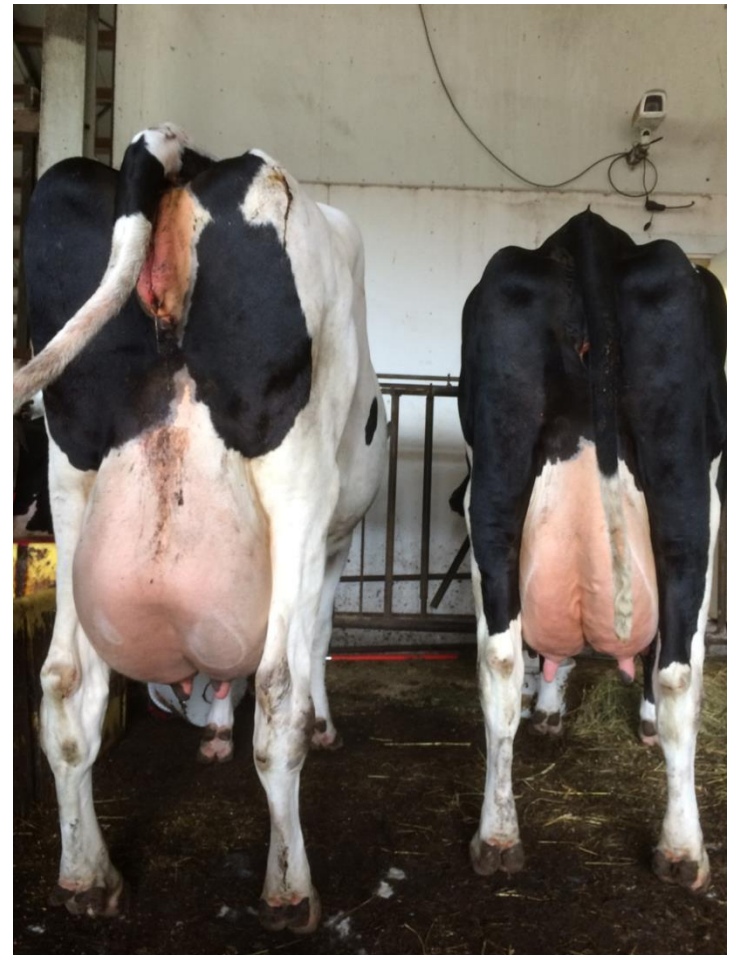
- Synnytysapu, jälkeiset, ...
- Hygienia poikimaympäristössä tai avustamisessa
- Immuunipuutoksella suurin merkitys
 - Kivennäisvaje, energiavaje, rasvametabolian heikentävät elimistön puolustusmekanismeja
 - Laihtuminen umpiaikana

Utaretulehduksen synty

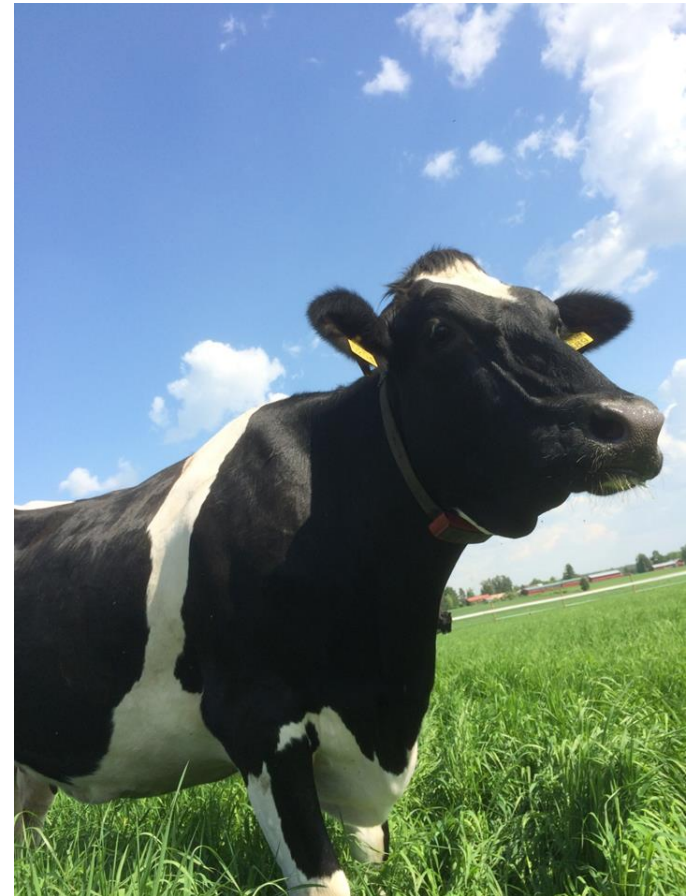
Utaretulehdus

- Vastapoikineella puolustuskyvyn heikkeneminen altistaa
 - Kivennäisvaje, energiavaje, rasvametabolia..
- Vedinaukot avoimet, jos lihastoiminnassa velttoutta
- Hygieniavaatimus ++++

Sairauden syntyjä etsimässä

- Milloin sairastuminen alkoi?
- Missä lehmä silloin oli?
 - Ryhmä / osasto / laidun / parsi?
- Altisteet?
 - Olosuhteet
 - Ruokinta
 - Eläintiheys
 - Vuodenaika

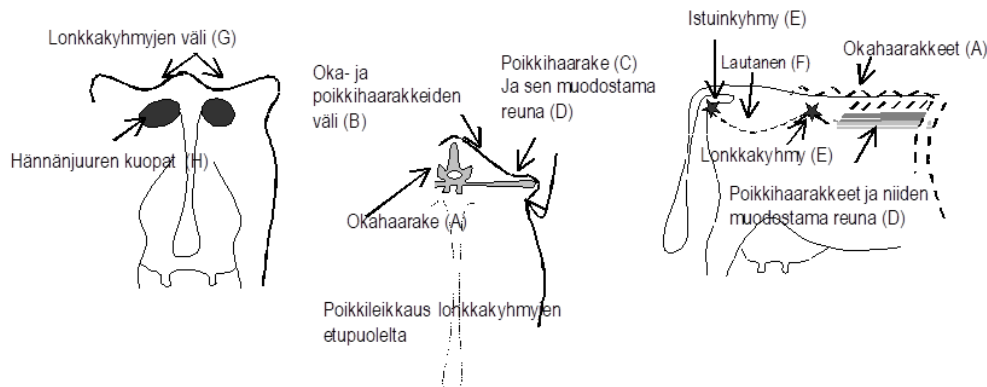
Edellisen lypsykauden vaikutus

- Lihavana poikiminen altistaa aineenvaihduntasairauksille, laihuus tulehduksille
- Lihavaa ei saa laihduttaa umpiaikana
 - Kuntoluokka sama umpeen mennessä ja poikiessa
- Jos umpilehmät ovat lihavia, usein lihominen alkaa jo loppulypsykaudella
- Ylipitkä umpikausi on terveysriski
 - Pikkumaitoinen on ongelma ...umpeen vai lypsyssä

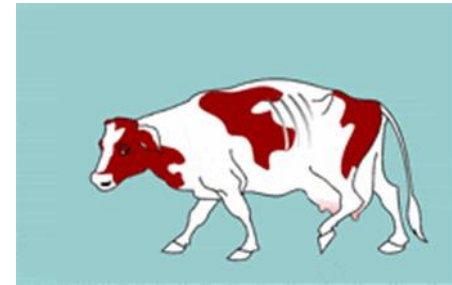
Lihomisen taustalla viivästynyt tiinehtyminen?

- Alkukauden ongelmat
 - > kierre kaudesta toiseen
 - Vanhana ja lihavana poikivat hiehot
- Ontuminen viivästyttää tiinehtymistä
- Ruokinnallinen ongelma: onko riittävästi valkuaista suhteessa energiaan?

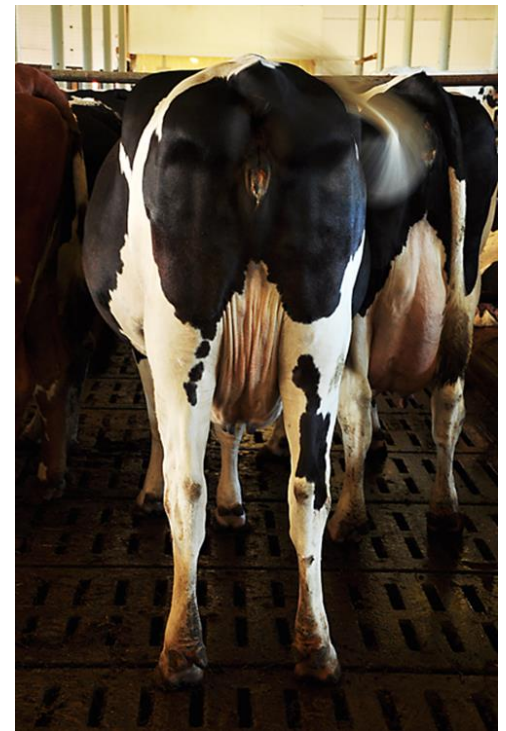
Ennaltaehkäisy

- Ruokinnassa sopiva valk/energiasuhde
- Ripeä tiinehdyttäminen
- Ontumisen ehkäisy:
 - sorkkahoito, ruokinta, lannanpoisto, jalostus
- Vasikasta hiehoksi > 24 kk
- Tasainen tuotoskäyrä ja hyvä tuotoskyky ->jalostus 😊

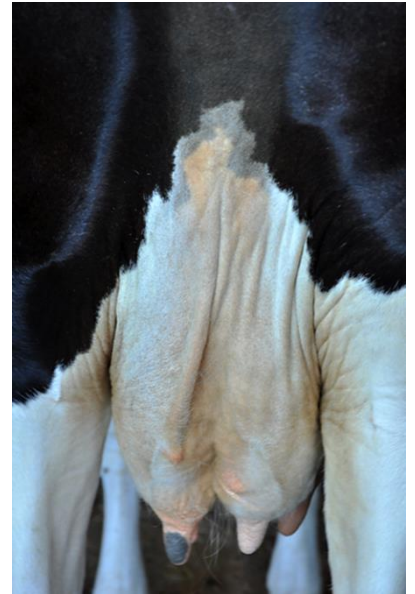
Umpiaika

- Umpiajalla vaikutus terveyteen
 - Poikiessa
 - Lypsykauden alkupuolella
- Umpiajan likaantuminen > UT
- Turha jalkeilla olo > pötsin happamoituminen > sorkat > UT

Ummessaolon pituus

- Ylipitkät umpiajat tietävät ongelmia
- Kroonikkolehmät umpiosastossa
 - Tartuntariski muille
 - Sairastuvat itse, työllistävä vaikutus
- Umpikauden pituus 45-60 vrk
 - Utareen uudistuminen
 - Ternimaidon vasta-aineet

Umpeenlaitto

- Osastointi, umpirehu, kivennäiset
- Lypsyjen harventaminen > 24 > 36 h
- Utareen puhtaus, puhdistus ennen lypsyä
- Onnistunut lypsy, seuraa!
- Vedinkasto, myös väliaikoina
- Utareiden seuranta päivittäin
- Kuivitus ja kolaus
- Viimeisen lypsyn maitomäärä max 15 kg
- Umpeenpanohoito
- Antibiootti / ”tulppatuubit” / ei mitään

Pidä huoli umpilehmän syönnistä

- Rehu, joka ei lihota eikä laihduta
 - ei saa kuluttaa elimistön rasva/prot.varastoja
- Mahat täynnä, aina saatavilla, laatu priimaa
- Kivennäiset: Mg↑ , Ca↓ , K ↓
 - Kivennäisanalyysi säilörehusta
- Hivenaineet ja erityisesti Seleenin + E-vitamiini (Luomu!)
 - Analyysit rehu ja maito
- Vettä helposti saatavilla, laadukasta

Pidä huoli umpilehmän syönnistä

- Tarpeeksi ruokintapaikkoja
- Pääsy pöydän ääreen esteetön
 - Poikkikäytävät tai muut kapeikot?
 - Umpiperät ja muut sumput?
- Eläintiheys?
 - Tarpeeksi parsia ja neliöitä suhteessa lehmien kokoon ja määrään
- Sorkka- ja jalkaterveys (sh loppulypsykaudella)
- Lattiapinnat ja lantaisuus

Pidä huoli umpilehmän syönnistä

- Lämpötilan ja ilman raikkaus
 - Lämpimällä makaavien viilennys
- Makuumukavuus
 - Parren koko
 - Kalusteiden rajoittavuus
 - Pehmeä alusta
 - Kuivitus
- Sosiaalinen stressi – hallitut siirrot

Poikimista odottavat

- Kivennäiset!
- Helppo vesi
- Helposti rehua, lyhyt ja esteetön matka syömään, ei kilpailua
- Riittävän ravitsevaa syötävää
 - Viimeistään nyt energia- ja valkuaislisä, ettei kuluta kudosisvarastoja
 - Pötsimikrobien totuttaminen
 - Onnistumista mittaa maidon määrä poikiessa ja ternimaidon laatu

Poikimista odottavat

- Makuumukavuus
 - Pois parresta
- Väljyys
- Pehmeä kuivikepohjainen alusta
- Puhtaus – eläintiheys

Poikiminen

- Avustaminen /seuranta
- Puhtaus
- Vasikan vieroitus
- Valmistaminen lypsyyntä ja lypsy
- Kalkki + magnesium
- Propyleeni?
- Rauha jälkeisten tuloon

Poikineen seuranta

- Halvausriski – koska pihattoon?
- Mahat täyteen nopeasti
 - Heinää, rehua, apetta helposti saataville
 - Vettä!!! Lähelle
- Ensi päivinä syömisen käynnistyminen tärkeintä
 - Liikkuminen ja maatameno vielä kömpelöä
 - Lyhyt matka syömään
 - Puhtaus jaloille, utareelle, makuupaikalla...

Yhteenveto: Perusasiat kuntoon

- Sorkkahoito

- Johtaa syöntiin > hedelmällisyys paranee

- Tiineyttäminen

- Lypsykauden pituus > poikima-ajan terveys

- Utareterveysyö

- Säännöllisyys + vuodenaikojen tuomat vaihtelut

- Jalostaminen

- Hyvä tuotos ja toimiva lehmä on helppo

Terveydenhuolto

- Sorkkahoito
- Eläinlääkärin säännölliset käynnit
 - Nupoutus, hedelmällisyys, utareterveys
- Terveydenhuollon vuosikäynnit
 - Tuottavuus, tappioiden minimointi
 - ennaltaehkäisy

Hyggeä
syksyn
pimeyteen

Kiitos!

mervi.yli-hynnila@fimnet.fi

040 840 1828

